

Матоліч Ірина Яремівна,
*кандидат мистецтвознавства,
доцент кафедри дизайну
Університету Короля Данила
grytsevych@ukr.net*

АНАЛІЗ ДИСЕРТАЦІЙНИХ ПРАЦЬ З МИСТЕЦТВОЗНАВСТВА

(СПЕЦІАЛЬНІСТЬ 17.00.06) ЗА ПЕРІОД 1991 - 2010 РОКІВ

Мета роботи. Дослідження пов'язане з аналізом і систематизацією кандидатських і докторських дисертацій з мистецтвознавства, визначенням основних наукових центрів України у цій сфері, а також виявленням досліджених та малодосліджених питань у вітчизняній науці. **Методологія** дослідження ґрунтується на застосуванні пошуково-бібліографічного аналізу, що передбачає вивчення та систематизацію бібліотечних та архівних фондів; історичного підходу – при розгляді процесів і явищ, що відбувалися впродовж досліджуваного періоду; аналітичного – у вивченні й систематизації авторефератів та порівняльного – при визначенні особливостей дослідницької праці вітчизняних науковців. **Наукова новизна** полягає у виявленні груп проблемних і перспективних напрямів наукових пошуків і рівень їхнього вирішення з мистецтвознавчої спеціальності 17.00.06 – “Декоративне і прикладне мистецтво”. **Висновки.** Аналіз динаміки проведених досліджень в Україні вказує на періодичне зростання кількості захищених дисертацій. Проте є деякі прогалини в тематиці наукових робіт. Так, переважна більшість дисертацій присвячена мистецтву новітнього та дещо менше “нового” періодів і вкрай мало – щодо періодів середньовіччя та давнього часу. Зокрема, виявлено, що в українському мистецтвознавстві досліджуваного періоду немає дисертаційних робіт, де б вивчалися художня обробка кістки та рогу. Проблематика, що розглядається науковцями, засвідчує перспективність подальших наукових досліджень.

Ключові слова: мистецтвознавство, наукове дослідження, автореферат, декоративно - прикладне мистецтво, бібліометричний аналіз.

Матоліч Ірина Яремівна, *кандидат искусствоведения, доцент кафедры дизайна
Университета Короля Данила*

Анализ диссертационных работ по искусствоведению (специальность 17.00.06) за период 1991 - 2010 годов

Цель работы. Исследование связано с анализом и систематизацией кандидатских и докторских диссертаций по искусствоведению, определением основных научных центров Украины в этой сфере, а также выявлением исследованных и малоисследованных вопросов в отечественной науке. **Методология** исследования основана на применении поисково-библиографического анализа, предполагающего изучение и систематизацию библиотечных и архивных фондов; исторического подхода – при рассмотрении процессов и явлений, происшедших на протяжении исследуемого периода; аналитического – в изучении и систематизации авторефератов и сравнительного – при определении особенностей исследовательской работы отечественных ученых. **Научная новизна** заключается в выявлении групп проблемных и перспективных направлений научных поисков и уровень их решения с искусствоведческой специальности 17.00.06 – “Декоративное и прикладное искусство”. **Выводы.** Анализ проведенных исследований в Украине указывает на периодический рост числа защищенных диссертаций. Однако есть некоторые пробелы в тематике научных работ. Так, подавляющее большинство диссертаций посвящена искусству нового и несколько меньше “нового” периодов и крайне мало периодов средневековья и давнего времени. В частности, выявлено, что в украинском искусствоведении исследуемого периода нет диссертационных работ, где бы изучались художественная обработка кости и рога. Проблематика, рассматриваемая учеными, свидетельствует о перспективности дальнейших научных исследований.

Ключевые слова: искусствоведение, научное исследование, автореферат, декоративно – прикладное искусство, библиометрический анализ.

Matolich Iryna, *Candidate of Art Studies, Associate Professor of the Design Department, University named after King Danylo*

Analysis of dissertation papers on Art Studies (specialty 17.00.06) for the period of 1991-2010

Purpose of the Article. The research is related to the analysis and systematisation of candidate's and doctoral dissertations in the study of art, by determination of essential scientific Ukrainian centres in this field, and also by the exposure of investigational and scantily explored questions in the Ukrainian science. **Methodology.** Research methodology is based on application of searching-bibliographic analysis, that predicts a study and systematization of library and archived funds; historical approach - at consideration of processes and phenomena that took place during the investigated period; analytical - in a study and systematization of abstracts of thesis and comparative - at determination of features of research works of Ukrainian scientists. **A scientific novelty** consists in the exposure of problem and perspective directions of scientific researches and the level of their decision from study of art speciality 17.00.06 is the “Decoratively- applied art”. **Conclusions.** An analysis of the dynamics of conducted research in Ukraine indicates a periodic increase in the number of defended dissertations. However, there are some gaps in the subject of scientific work. Thus, the vast majority of theses are devoted to the art of the newest and somewhat less “new” periods and very few periods of the Middle Ages and the ancient time. In particular, it was discovered that in the Ukrainian art history of the studied period there are no dissertations, where art processing of bone and horn is studied. The issue considered by scientists confirms the prospect of further scientific research.

Key words: art studies, scientific research, abstract, decorative and applied art, bibliometric analysis.

Актуальність теми дослідження зумовлена сучасним станом розвитку мистецтвознавчої науки (кінець ХХ – початок ХХІ ст.), недостатнім вивченням соціальних і культурологічних аспектів мистецтвознавства в Україні. комплексне розкриття теми дослідження дозволить поглибити розуміння мистецтвознавчої науки, зокрема, зі спеціальності 17.00.06 – “Декоративне і прикладне мистецтво”.

Аналіз досліджень та публікацій. Базовими для написання публікації стали автореферати кандидатських і докторських дисертацій з мистецтвознавства (спеціальність 17.00.06 – “Декоративне і прикладне мистецтво”), а

також корисною стала стаття І. Котляревського [3], в якій ми ознайомилися з головними принципами статистичного та змістовного аналізу дисертаційних праць. Одна з найперших праць, що узагальнено розглядає українське мистецтвознавство кінця ХХ – початку ХХІ ст., є публікація М. Станкевича [7]. В осмисленні теоретичних питань нашого дослідження також було взято до уваги концептуальні твердження, розроблені відомими науковцями А. Карнаком [2], М. Криволаповим [4], В. Овсійчуком [6] та ін. Допоміжною складовою такого напрямку досліджень став укладений автором – “Мистецтвознавці України. Довідник. 1991 – 2010 рр.” [5] з відомостями у сфері пластичних мистецтв, а також інших відомих дослідників українського мистецтва у вказаний період.

Метою дослідження є аналіз тематики кандидатських та докторських дисертаційних праць, що найбільш яскраво продемонструє актуальні проблеми в науковій та практичній діяльності українських мистецтвознавців.

Виклад основного матеріалу. Дисертаційна робота є одним із результатів наукової діяльності. Вважаємо, що тематика дисертаційних праць найбільш яскраво демонструє актуальні проблеми в науковій та практичній діяльності українських мистецтвознавців. Саме тому в ході дослідження проведемо бібліометричний та бібліографічний аналіз наукових робіт за напрямом “мистецтвознавство”, захищених в Україні та поза її межами, але таких, що безпосередньо стосуються української культури. Для визначення напрямів проблемних питань за темою дослідження проаналізуємо дисертаційні роботи на здобуття наукового ступеня доктора та кандидата наук за мистецтвознавчою спеціальністю (візуальні мистецтва) 17.00.06, захищені впродовж 1991 – 2010 рр. Для цього наведемо статистичні результати стосовно динаміки, розподілу досліджень за спеціальностями та об’єктами досліджень. Це дає змогу виявити групи проблемних і перспективних напрямів наукових пошуків і рівень їхнього вирішення.

В українському мистецтвознавстві помітне місце займають три основні спеціальності, що досліджують проблеми історії та теорії образотворчого і декоративно-прикладного мистецтва як в Україні, так і за її межами [2, с. 21 -22]. Кожна із спеціальностей має відповідно свій шифр: “Образотворче мистецтво” – 17.00.05, “Декоративне і прикладне мистецтво” – 17.00.06 й “Теорія та історія культури” – 17.00.01, 26.00.01. У публікації ми ж беремо до уваги спеціальність “Декоративне і прикладне мистецтво”, що має свій шифр 17.00.06.

Твори спеціальності “17.00.06 – декоративне і прикладне мистецтво” поєднують естетичні та практичні якості. Предметом дослідження є всі форми естетизації середовища перебування людини, які не несуть ознак автономії окремого виду мистецтва та пов’язані з практичним функціональним призначенням об’єктів цього середовища [1]. Вони утворюють з ними єдність, вивчають прояви художнього синкретизму в середовищі, в об’єктах побуту, аналізують закономірності поєднання естетичних та утилітарних функцій цих об’єктів, взаємозалежність функціонального призначення з матеріалом та формами елементів предметного оточення; досліджують технічні процедури у різних відгалуженнях художньої творчості (ткацтво, гончарство, художній костюм, художнє дерево), а

також вивчають закономірності художньої мови декору, розробляють проблеми лексичного фонду та композиційної закономірності орнаментики.

Об'єкт аналізу цього розділу нашого дослідження становить суцільна вибірка дисертацій вітчизняних науковців в період з 1991 по 2010 рр. за даними системи каталогів авторефератів та дисертацій Національної бібліотеки України ім. В. Вернадського.

Якісний розвиток мистецтвознавства як науки неможливий без дослідження наукових надбань попередників, а також врахування у процесі управління облікової інформації, яка є основою прийняття управлінських рішень. На користь актуальності обраної теми дослідження свідчить зацікавленість нею фахівців різних галузей науки. Так, тільки за період 1991 – 2010 рр. в Україні захищено 191 дисертацію на здобуття наукових ступенів кандидата і доктора наук зі спеціальностей 17.00.05 – “образотворче мистецтво”, 17.00.06 – “декоративне і прикладне мистецтво” й 17.00.01, 26.00.01 – “теорія та історія культури” (візуальні мистецтва). За 1991 – 2010 рр. за спеціальністю 17.00.06 – “Декоративне і прикладне мистецтво” захищено 74 дисертації.

Основними напрямками, за якими проведено бібліографічний аналіз наукових досліджень в Україні, є динаміка захищених дисертацій за роками захисту. За досліджуваною спеціальністю “Декоративне і прикладне мистецтво” написано та захищено 74 роботи (9 докторських та 65 кандидатських), що становить 39% від усіх дисертацій з мистецтвознавства (візуальне мистецтво), що були захищені з 1991 по 2010 рр. У межах цієї спеціальності дослідники виконували роботи, присвячені питанням орнаменту Софії Київської, кераміки Давнього Галича (XII – XIII ст.), літургійного шитва й хоругв України, килимів, скульптурного декору XVII – XVIII ст., а також дерев'яного різьблення, народної ікони, гравюри, костюму Галичини XVIII – XIX ст., народної вишивки, тканини, фарфору, художньої обробки дерева, орнаментики, меблярства XIX – XX ст. та ін.

Динаміка кількості захистів дисертацій з мистецтвознавства (візуальні мистецтва) в Україні вказує на строкатість кількості захистів за роками.

Так, 1991 р. із здобуттям Україною незалежності, зміни в соціально економічному розвитку країни висунули нові вимоги і підходи до змісту положень, які знайшли своє віддзеркалення в Державній національній програмі “Освіта (Україна XXI ст.)”, а саме: вироблення державних стандартів і відповідних систем знань, умінь і навиків, творчої діяльності й інших якостей особи на різних рівнях розвитку. Цей період спонукав до активізації досліджень як з проблем українського образотворчого, так і декоративно-прикладного мистецтва [4, 43 - 44]. З 1992 по 1993 рр. кількість дисертацій була відносно малою і за вказані два роки становить всього 9 (з них – лише 2 зі спеціальності “Декоративне і прикладне мистецтво”) робіт. З 1995 р. рівень захисту дисертаційних робіт зі спеціальності “Декоративне і прикладне мистецтво” дещо піднявся (1995 р. – 7; 1996 р. – 4; 1997 р. – 7).

Починаючи з 2000 р., спостерігається певне підвищення кількості дисертаційних робіт, а саме в 2002 р. – 13 робіт, у порівнянні з минулими роками (1998 р. – 5, 1999 р. – 4). Зокрема, збільшується кількість захистів за спеціальністю “Декоративне і прикладне мистецтво” (2000 р. – 6). Це роботи, головною тематикою яких

є народне декоративне мистецтво Покуття XIX – XX ст. (Б. Бойчук), дерев'яна сакральна архітектура Українських Карпат XVII – поч. XX ст. (О. Болюк) та художні вироби з дерева в інтер'єрі народного житла Українських Карпат і Прикарпаття XIX – першої пол. XX ст. (М. Гнатюк), українська димлена кераміка XIX – XX ст. (Р. Мотиль), художнє скло київської школи 1950 – 1990-х рр., український костюм серед. XIX – XX ст. (О.Цимбалюк). Більшість із них захищені у Львові, де при Львівській національній академії мистецтв та Інституті народознавства НАН України діяли раніше та продовжують функціонувати й сьогодні Вчені ради із захисту дисертацій за вказаною спеціальністю.

Починаючи з 1993 р. з досліджуваної спеціальності було захищено 9 докторських дисертацій. Кількість захищених кандидатських дисертацій, натомість значно збільшується 2009 р. (8 робіт) порівняно з 2008 р. – (1 робота). Таке стрімке зростання кількості дисертацій можна пояснити не лише активним розвитком мистецтвознавчого знання, але й більш суворими вимогами до ліцензування та акредитації спеціальностей у вищих навчальних закладах, оскільки, згідно з останніми вимогами Міністерства освіти і науки України, на кафедрах мистецтвознавчого спрямування чи інших кафедрах вищих навчальних закладів повинні працювати кандидати наук відповідної спеціальності, тобто 17.00.06 [6, 595]. Свідченням цього є і той факт, що 92% здобувачів є штатними працівниками вищих навчальних закладів різного рівня акредитації, і лише близько 7% – працівниками науково-дослідних інститутів Академії педагогічних наук України [7, 17]. Ще одним поясненням зростання кількості захистів в Україні є той факт, що з кінця 2008 р. збільшилась кількість наукових центрів. Так, у Прикарпатському Національному університеті ім. В. Стефаника (м. Івано-Франківськ) було відкрито спеціалізовану вчену раду із захисту кандидатських дисертацій зі спеціальностей 17.00.06 – “Декоративне і прикладне мистецтво” та 26.00.01 – “Теорія та історія культури”.

Як ми вже зауважили, найбільше дисертацій захищено 2009 р. – 23 роботи, 9 з яких за спеціальністю “образотворче мистецтво”, 8 – “декоративне і прикладне мистецтво” та 6 – “теорія та історія культури”. 2009 р. Н. Акчуріна - Муфтієва захистила докторську дисертацію на тему: “Декоративно - прикладне мистецтво кримських татар XV – першої пол. XX ст. (етапи розвитку, типологія, стилістика, художні особливості)”.

Якщо розглядати захищені дисертації у відсотковому відношенні, то серед кандидатських і докторських дисертацій з_поміж інших мистецтвознавчих спеціальностей припадає по 39%.

Для того, щоб переконатись в тому, де найбільші наукові центри із захисту дисертацій, та в яких містах найактивніше відбувається розвиток мистецтвознавчої науки, необхідно здійснити аналіз географії міст, де було захищено дисертації на здобуття наукового ступеня кандидата і доктора мистецтвознавства (спеціальність “Декоративне і прикладне мистецтво”) впродовж 1991 – 2010 рр.

Дані аналізу вказують на існування відповідних наукових центрів. Проте необхідно враховувати, що на обсяг захищених дисертацій впливає галузева спрямованість певної області (регіону), кількість вищих навчальних закладів й

наукових установ та кількість відкритих спеціалізованих вчених рад із захисту кандидатських і докторських дисертацій за спеціальностями з мистецтвознавства. Так, в Україні є 5 основних міст, які можна вважати центрами розвитку мистецтвознавчої науки. Зважаючи на кількість захищених дисертацій, до них належать Київ, Львів, Харків та Івано - Франківськ.

Необхідно відзначити, що дві дисертаційні роботи Ө. Боднара та Ф.Петря - кової за спеціальністю “Декоративне і прикладне мистецтво” були захищені за межами нашої держави. Це було здійснено на початку досліджуваного періоду, а саме в 1993 –1994 рр. у Москві.

Отже, найбільшими науковими центрами України зі спеціальності 17.00.06 – “декоративне і прикладне мистецтво” є Львів, на який припадає 86,50% всіх захищених дисертаційних робіт, ІваноФранківськ (6,75%) та Київ (4,05%).

Також варто зазначити, що найбільша кількість захистів із досліджуваної спеціальності в Україні з 1991 по 2010 рр. відбулася у місті Львові – 64 дисертації, тоді як у місті Києві лише 3, Івано_Франківську – 5.

Проаналізувавши роботу наукових мистецтвознавчих центрів України за період з 1991 по 2010 рр., можемо зробити висновок щодо роботи спеціалізованих учених рад з захисту кандидатських і докторських дисертацій. У підсумку бачимо, що найбільшою є загальна кількість захищених наукових праць у спецраді Львівської національної академії мистецтв Д 35.103.01 – 45 дисертацій. Із загальної кількості маємо лише три докторські дисертації з декоративно_прикладного мистецтва –Р. Шмагало 2005 р., О. Никорак 2006 р. та Н. Акчуріна Муфтієва 2009 р.

Другу позицію за кількістю захищених дисертацій з мистецтвознавства посідає Вчена рада Д 04.12.01 того ж самого навчального закладу – 19 робіт. Тут було захищено дві докторські дисертації зі спеціальності “декоративно_прикладне мистецтво” – Раїси Захарчук_Чугай та Михайла Станкевича (1995).

В Інституті мистецтвознавства, фольклористики та етнології ім. М. Рильського з 1991 по 2010 рр. завдяки роботі Вчених рад Д 016.36.01 (1 наукова праця) та Д. 01.57.02 (2 наукові праці) у підсумку науковцями було захищено 3 дисертації з декоративно_прикладного мистецтва, зокрема докторські Т. Кара - Васильєвої (1993) і М. Селівачова (1996).

У Прикарпатському національному університеті ім. В. Стефаника працює Вчена рада К. 20.051.08 зі захисту дисертацій із двох спеціальностей –“Декор - ативне і прикладне мистецтво” й “теорія та історія культури”. З 2008 по 2010 рр. тут було захищено 5 робіт з декоративно_прикладного мистецтва.

Також маємо одну докторську дисертацію вітчизняного науковця – Олега Боднара, захищену 1994 р. у спецраді Всеросійського науково_дослідного інституту технічної естетики (Росія).

Для того, щоб проаналізувати тематику захистів кандидатських та докторських дисертацій за мистецтвознавчими спеціальностями (візуальні мистецтва), нам необхідно їх розглянути. Користуючись хронологічним підходом, ми ділимо тематику дисертацій за історичними періодами (давнє, медієвістика, нове та новітнє).

Розподіл дисертацій зі спеціальності 17.00.06 “Декоративне і прикладне мистецтво” дає змогу виявити відсутність робіт на тему давнього мистецтва. Написано та захищено лише дві наукові праці на тему українського мистецтва, у яких досліджено орнамент Софії Київської (О. Герій) та галицькі керамічні плитки (О. Кошовий) періоду середньовіччя. Маємо небагато робіт (1 докторську та 8 кандидатських), в яких досліджено декоративно-прикладне мистецтво “нового” часу. В окремих працях розглянуто орнаментику й стилістику літургійного шитва (Т. Кара-Васильєва), українські килими (Г. Когут) та хоругви (Р. Косів), а також скульптурний декор в архітектурі Західної України (М. Студницька) XVII – XVIII ст. У вітчизняній мистецтвознавчій науці є дисертація, де досліджено українську народну гравюру XVII – XIX ст. (О. Шпак). На її основі було видано однойменну монографію (2006). Михайло Приймич захистив кандидатську дисертацію “Декоративне різьблення у сакральному мистецтві Закарпаття XVIII – XIX ст. (Історія. Типологія. Художньо-стильові особливості)”, у якій він проаналізував проблему появи різьбленого декору в храмовому інтер’єрі, також автор визначив особливості та важливі моменти в розвитку сакрального мистецтва, зокрема, різьблення.

Як і зі спеціальності “образотворче мистецтво”, так і зі спеціальності “декоративне і прикладне мистецтво” захищено досить багато (понад шість десятків) дисертацій з мистецтва новітнього часу. У працях досліджено всі види декоративно-прикладного мистецтва України цієї доби. А саме: художнє скло та фарфор (Ф. Петрякова), народна витинанка й художнє деревообробництво (М. Станкевич), жіночі прикраси (Г. Врочинська), народна іграшка (Л. Герус), вибійчані тканини (Р. Дутка), художнє плетіння з рослинних матеріалів (Вузьяк), кахлі (А. Колупаєва), димлена кераміка (Р. Мотиль), витинанка окремих художників (О. Тихонюк), костюм (О. Тканко), художнє палітурництво (Ю. Станкевич), а також народна орнаментика (М. Селівачов), українська народна тканина (О. Никорак), український рушник (Л. Андрушко), розпис тканин (Т. Печенюк), розписи весільних скринь (М. Юр), українська прикладна графіка (І. Мельник). Досі не дослідженим у вітчизняному мистецтві залишається художня обробка кістки і рогу. Поруч із загальноукраїнськими дослідженнями науковці також розглянули декоративно-прикладне мистецтво різних географічних та етнографічних регіонів, окремих частин та осередків України. Зокрема, різні види декоративно-прикладного мистецтва Західної України досліджували: Р. Захарчук-Чугай (художня вишивка), О. Козакевич (мистецтво в’язання), О. Федорчук (народні прикраси з бісеру); Галичини – храмовий вітраж (І. Гах), меблярство (М. Дяків), художньо-промислова кераміка (О. Нога), весільний костюм (О. Федина), меморіальна різьба (Л. Хом’як), золототкацтво (Л. Цимбала); Буковини – килим (В. Дутка-Жаворонкова); Волині – народна кераміка (Г. Істоміна, Н. Кубицька); Закарпаття – угорська вишивка (А. Коприва); Південної України – народне мистецтво (В. Малина); українських Карпат – дерев’яна сакральна архітектура (О. Болюк), художні вироби з дерева в інтер’єрі народного житла (М. Гнатюк), вишивка в народному одязі (Л. Семчук); Покуття – народне декоративне мистецтво (Б. Бойчук), художні

тканини (О. Олійник); Гуцульщини – народний розпис в інтер'єрі гуцульської хати (М. Гринюк), художні вироби зі шкіри (Б. Книш (Чіх)), орнаментика гуцульської різьби (І. Юрченко); Лемківщини – різьбярство (Р. Одрехівський); Поділля – народне декоративне мистецтво (О. Дяків), інтер'єр дерев'яних церков (А. Клімашевський), хатній (настінний) розпис (Н. Студенець); Полісся – рушники (Т. Бокій (Лупій)); центри – Опішні – народна кераміка (О. Клименко) та Пістиня – гончарство (О. Слободян).

Наукова новизна полягає у виявленні груп проблемних і перспективних напрямів наукових пошуків і рівень їхнього вирішення з мистецтвознавчої спеціальності 17.00.06 – “декоративне і прикладне мистецтво”.

Висновки. Таким чином, структурно - динамічна систематизація дисертаційних робіт зі спеціальності 17.00.06 – “декоративне і прикладне мистецтво”, захищених в Україні впродовж 1991 – 2010 рр. на здобуття наукових ступенів кандидата і доктора мистецтвознавства (візуальні мистецтва), виявила певну фрагментарність у цій сфері. Ґрунтовний аналіз наукових досліджень за мистецтвознавчими спеціальностями дає підстави стверджувати, що вказана проблематика широко представлена і розглядалася науковцями. Розгляд географії наукових видань періоду 1991 – 2010 рр. із захисту мистецтвознавчих дисертацій (візуальні мистецтва) дає можливість виділити найбільші наукові центри України. Це – Львів, Київ та Івано - Франківськ.

Отже, аналіз динаміки проведених досліджень в Україні вказує на періодичне зростання кількості захищених дисертацій. Проте є багато прогалин у тематиці наукових робіт. Переважно це дисертації з мистецтва новітнього та дещо менше “нового” періоду і вкрай мало з періодів середньовіччя та давнього часу (від однієї до трьох праць). Зокрема, виявлено, що в українському мистецтвознавстві досліджуваного періоду немає дисертаційних робіт, де б вивчалися художня обробка кістки та рогу.

Література

1. Паспорти спеціальностей. Вища атестаційна комісія України. URL: http://uazakon.com/documents/date_1c/pg_ijgosc.htm
2. Карнак А. Експертна оцінка в мистецтвознавстві: проблеми формування єдиних критеріїв. Мистецтвознавство '99: науковий збірник. Львів : СКІМ. 1999. – С. 19 -26.
3. Котляревський І. А. Принципи статистичного та змістовного аналізу дисертаційних тем. І. А. Котляревський. Мистецтвознавчі аспекти славистики: зб. наук. праць. 2002. Вип. 2. С. 21-23.
4. Криволапов М. До питання розвитку українського мистецтвознавства у ХХ ст. / М. Криволапов // Українська академія мистецтва. Дослідницькі та науково - методичні праці. 2007. Вип. 14. С. 38 -49.
5. Матоліч І. Я. Мистецтвознавці України. Довідник. 1991 –2010. Упоряд.: І. Я. Матоліч. К. : ДП “НВЦ “Пріоритети”, 2014. 124 с.
6. Овсійчук В. Стан мистецтвознавства в Україні. В. Овсійчук. Народознавчі зошити. Вип. 5 (29). Львів : Місіонер, 1999. С. 593 -597.
7. Станкевич М. Мистецтвознавство на межі тисячоліть. М. Станкевич. Мистецтвознавство '99: Науковий збірник. Львів : СКІМ, 1999. С. 11-22.

References

1. Passports of specialties. Highest Certification Commission of Ukraine Retrieved from http://uazakon.com/documents/date_1c/pg_ijgosc.htm [in Ukrainian].
2. Karnak, A. (1999). Expert assessment in art criticism: problems of forming common criteria. *Mystetstvoznavstvo*"99, 19-26 [in Ukrainian].
3. Kotlyarevs'kyy, I. A. (2002). Principles of statistical and content analysis of dissertation topics. *Mystetstvoznavchi aspekty slavistyky*, 2, 21-23 [in Ukrainian].
4. Kryvolapov, M. (2007). On the development of Ukrainian art history in the twentieth century. *Ukrayins'ka akademiya mystetstva. Doslidnyts'ki ta naukovo-metodychni pratsi*, 14, 38-49 [in Ukrainian].
5. Matolich, I. Ya. (2014). Art historians of Ukraine. Directory. 1991 - 2010. Kyiv: Priorytety [in Ukrainian].
6. Ovsyichuk, V. (1999). The state of art in Ukraine. *Narodoznavchi zoshyty*, 5 (29), 593-597 [in Ukrainian].
7. Stankevych, M. (1999). Art at the turn of the millennium. *Mystetstvoznavstvo*"99, 99, 11-22 [in Ukrainian].